

ОЗНАКИ СПЕЦІАЛЬНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

В статті проаналізовано поняття спеціального пенсійного забезпечення. Досліджено думки науковців щодо визначення поняття спеціального пенсійного забезпечення. Запропоновано власне визначення поняття спеціального пенсійного забезпечення. Виділено характерні ознаки спеціального пенсійного забезпечення.

Ключові слова: пенсія, пенсійне забезпечення, спеціальне пенсійне забезпечення, ознаки спеціального пенсійного забезпечення.

Сокоринский Ю.В. Признаки специального пенсионного обеспечения.

В статье проанализировано понятие специального пенсионного обеспечения. Исследованы мнения ученых относительно определения понятия специального пенсионного обеспечения. Предложено собственное определение понятия специального пенсионного обеспечения. Выделены характерные признаки специального пенсионного обеспечения.

Ключевые слова: пенсия, пенсионное обеспечение, специальное пенсионное обеспечение, признаки специального пенсионного обеспечения.

Sokorynskyi J. Signs of special pension provision.

The concept of special pension provision is analyzed. The researches of scientists concerning the definition of the concept of special pension provision are studied. The actual definition of the concept of special pension provision is proposed. Characteristics of special pension provision are specified.

Key words: pension, pension provision, special pension provision, signs of special pension provision.

Після переходу до ринкової економіки, змін в політичному житті суспільства, які спровокували кризу в державній пенсійній системі, законодавець протягом останнього десятиліття здійснив спробу переходу до нових форм реалізації конституційного права на соціальне забезпечення осіб по інвалідності, за віком, та в разі втрати годувальника. Це стосується не лише загального пенсійного забезпечення, але й спеціального пенсійного забезпечення. Надзвичайно важливим питанням на сьогодні є встановлення якісно нової нормативно-правової основи для ефективного регулювання відносин у сфері спеціального пенсійного забезпечення. Наукової уваги потребує дослідження і вирішення проблематики систематизації нормативно-правових актів у сфері спеціального пенсійного забезпечення, що позитивно вплине на розвиток даного інституту в науці соціального захисту України. Проведення наукового аналізу правової основи спеціального пенсійного забезпечення дозволить визначити прогалини у чинному законодавстві, а також віднайти напрямки удосконалення.

Сьогодні в Україні гостро стоїть питання реструктуризації пенсійного забезпечення (в тому числі – спеціального пенсійного забезпечення), а також встановлення єдиного законодавчого визначення спеціальних пенсій. Особливого значення проблематика з'ясування сутності і розуміння правової природи спеціального пенсійного забезпечення набуває у зв'язку із станом економіки, який зараз випробовується на міцність всесвітньою економічною кризою, а також інтеграцією держави у соціальну, в якій повинні бути забезпечені соціальні права усіх категорій працівників.

Для розуміння усіх процесів з приводу реалізації державою спеціального пенсійного забезпечення необхідно розкрити і дослідити зміст понять «спеціальне пенсійне забезпечення» і «спеціальна пенсія», а також виділити їх чіткі риси, окреслити сутність та значення в Україні. Проведення такого роду наукового дослідження дозволить нам краще зрозуміти його практичне застосування і напрями вдосконалення.

Питання проблематики визначення поняття і з'ясування сутності спеціального пенсійного забезпечення торкалися у своїх працях такі науковці: В.А. Ачаркан, М.Д. Бойко, Ю. В. Васильєва, А.А. Дарієнко, М. Л. Захарова, С. А. Іванов, М. І. Іншин, І. Ю. Кондрат, П. Д. Пилипенко, І.С. Скоропад, С. М. Синчук, Б. І. Сташків. Проте, незважаючи на дослідження даного питання вищезазначеними науковцями, це питання потребує детального аналізу в різних його аспектах.

Перед тим як перейти безпосередньо до поняття спеціального пенсійного забезпечення,

пропонуємо його співвіднести з такою дефініцією як пенсія. Ми вважаємо, що ці поняття є дещо тотожними у нашому випадку. Поняття спеціального пенсійного забезпечення звичайно є більш широким по змісту, ніж пенсія. Проте саме пенсія є проявом та інструментом реалізації спеціального пенсійного забезпечення. Отже, ототожнення цих двох дефініцій, на нашу думку, є допустимим. Але так як ми розглядаємо питання спеціального пенсійного забезпечення, а не загального пенсійного страхування, то ми вважаємо за необхідне надалі оперувати поняттям «спеціальні пенсії». Також слід звернути увагу на те, що спеціальне пенсійне забезпечення виражається не тільки в формі спеціальних пенсій. Таке забезпечення може виражатися у: а) додаткових відпустках; б) безкоштовному харчуванні; в) безкоштовному лікуванню у санаторно-профілактичних закладах. Законом також можуть передбачатися інші пільги.

Визначення будь-якого поняття – це завжди найважливіший момент будь-якого дослідження, так як визначення показує рівень сприйняття та розуміння предмета(явища), яке відображається у дефініції. Ще в давні часи вважалося, що визначенням є зрозуміле і лаконічне пояснення ознак того предмета чи явища, яке ми хочемо визначити. Розглядаючи поняття спеціального пенсійного забезпечення треба сказати, що жодне з них не буде бездоганим чи цілком об'єктивним, тому що воно відноситься до юриспруденції, а тут бездоганих дефініцій не буває, на відміну від точних наук. Ми вважаємо, що поняття спеціального пенсійного забезпечення, а саме спеціальних пенсій (так як ми ризикнули їх в якійсь мірі ототожнити) формується з певних аргументованих вихідних думок, тобто таке визначення конструється як дедуктивний висновок. Сформулювати визначення «спеціальних пенсій» неможливо без розгляду поняття «пенсія» та її ознак. Правова природа пенсій являється важливим питанням пенсійного забезпечення, тому науковці насамперед розглядають визначення «пенсії», визначають її ознаки та види.

Відповідно до сучасної доктрини соціального забезпечення слово пенсія походить з латині (pensio-платіж). Цей термін в узагальненому вигляді визначається як грошове забезпечення за: а) непрацездатність; б) інвалідність; в) вислугу років; г) у разі втрати годувальника та інші [1, с. 458].

Досліджуючи поняття пенсії можна визначити його структурний характер, який відображає ознаки пенсій через інвалідність, втрату годувальника, вислугу років. При створенні визначення «пенсії» науковці беруть до уваги ті елементи, що визначають зміст розглядуваної дефініції. Але ми будемо використовувати загальноприйнятий спосіб, і почнемо розгляд з найбільш важливих ознак, що передають та відтворюють зміст пенсій як різновиду матеріального(грошового) соціального забезпечення громадян. У галузевій літературі має місце обґрунтування безоплатності й безеквівалентності пенсійного забезпечення. «Безоплатність» має вираження через сукупність таких трьох елементів: а) відсутність переміщення грошових ресурсів від забезпечуваної особи до бюджету або фонду; б) соціальне забезпечення надається не обумовлено; в) при створенні спеціального фонду відсутня участь.

Сучасні українські правознавці, які досліджують проблеми пенсійного забезпечення, дають різні визначення спеціальній пенсії. Наприклад, Н. М. Стаховська під цим явищем розуміє диференційовану грошову форму утримання непрацездатних громадян та громадян похилого віку в передбачених законом випадках за рахунок суспільства. Автор наводить такі ознаки, які притаманні спеціальним пенсіям:

1. регулярність та періодичність виплат;
2. грошова форма пенсії;
3. роль основного джерела існування;
4. індивідуально визначений відносно постійний розмір;
5. диференціація розмірів пенсій залежно від розміру колишнього заробітку – розміру страхових внесків до Пенсійного фонду [2, с. 102, 103].

В дисертаційній роботі «Правові проблеми пенсійного забезпечення в Україні» С.М. Сивак пропонує інше визначення спеціальній пенсії, під якою розуміє врегульоване законом чи договором систематичне матеріальне забезпечення непрацездатних за рахунок спеціальних пенсійних фондів через настання таких пенсійних ризиків, як інвалідність, старість втрата годувальника [3, с. 19], а в статті «Проблеми законодавчого закріплення поняття «пенсія» С. Синчук говорить, що пенсія – це грошове зобов'язання держави чи уповноваженого нею суб'єкта, що виплачується особі з метою її утримання на умовах, підставах, у розмірі та порядку, що передбачений чинним законодавством та який співвідноситься з страховим стажем особи та доходом, який є основою для її пенсійних внесків [4, с. 255]. Ми підтримуємо думку кожного автора, адже підходи до розуміння цього поняття є різними і кожне визначення заслуговує на повагу та існування. Тому на сонові сказаного ми розробили власне визначення та розуміння поняття «спеціальна пенсія».

На нашу думку, спеціальна пенсія являє собою пенсійну виплату, що здійснюється щомісячно, яка отримується особою у разі наявності особливих заслуг перед державою, інвалідами, у зв'язку виконанням державних або суспільно-значимих функцій з метою компенсувати втрачений заробіток.

Відомі вчені Радянського Союзу головною ознакою пенсій взагалі вважали її аліментарний характер. Нагадаємо, що аліментарність являє собою необумовленість надання пенсії зустрічними діями забезпечуваної особи, тобто без подальшого чи попереднього відшкодування виплачених коштів. Зокрема, такий вчений як Є.І. Астрахан зазначав, що спеціальне пенсійне забезпечення за своєю природою є не платою за працю, а аліментарним забезпеченням потрібними засобами існування тих, хто вже непрацездатний внаслідок досягнення певного віку чи інвалідності або через непрацездатність внаслідок неповноліття та необхідність в матеріальному забезпеченні через втрату годувальника [5, с. 52-53]. Варто відзначити те, що позиція Є.І. Астрахана щодо аліментарного характеру пенсій не відповідає сьгоднішніх реаліям, тому зо сучасна пенсійна система України базується на страховій основі, а це означає, що людина протягом всього життя своєю працею та страховими внесками заробляє собі на пенсію.

Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» дає своє визначення поняттю пенсія, під яким розуміє щомісячну пенсійну виплату в солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, яке отримує застрахована особа в разі досягнення нею пенсійного віку чи визнання її інваліду або членом сім'ї в передбачених законом випадках.

Як бачимо, законодавець звузив поняття пенсія до солідарної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, проте, як ми вже зазначали вище, на сьогодні крім солідарної системи, законодавство виділяє недержавну та накопичувальну систему державного пенсійного забезпечення. Проте, якщо говорити про узагальнену категорію спеціальної пенсії, то посилаючись на Конституцію України та спеціальні пенсійні закони, а також напрацювання вчених, як радянських часів, так і сучасних російських та українських правознавців у сфері спеціального пенсійного забезпечення, можна запропонувати таке визначення: спеціальна пенсія – це грошові виплати, що призначаються з метою утримання особи на умовах, підставах, розмірах та порядку, який передбачений чинним законодавством.

Проте будь-яка оплата праці створюється на взаємності та встановлюється відповідно до того, що було зроблено особою раніше. Мається на увазі: надання певних послуг, виконання певного роду роботи за хороше відношення одного громадянина до іншого. Без соціально (суспільно) корисної чи іншої діяльності, яка приносить певні блага суспільству, не може бути пенсії. Аліментарність в значенні безеквівалентності, безкоштовності не являється властивою пенсійному забезпеченню, так як право на пенсійне забезпечення мають лише ті категорії осіб, у кого причина настання смерті годувальника чи інвалідності має відношення до суспільно-корисної діяльності [1, с. 124].

З даною аргументацією ми погоджуємось, адже просто кажучи, право на пенсійне забезпечення мають ті особи, які на нього заслуговують. Аліментарність та безеквівалентність не є характерними для страхових пенсій, тому що вони мають зв'язок з діяльністю пенсіонера в минулому і співвідносяться із страховим стажем, мається на увазі відрізок часу протягом якого робились внески до Пенсійного фонду України. Р. Іванова стверджує, що аліментарною, безеквівалентною, гарантованою державою має бути тільки одна частина пенсії, іншу її частину треба прив'язувати до трудових внесків особи, мають мати значення такі фактори як якість праці, кількість утриманців, потреби в спеціальних витратах [6, с. 57]. З такою думкою погоджується М. Клемпарський, який визначає пенсії як виплати (соціальні) в системі соціального державного страхування і пенсійного забезпечення (недержавного), які надаються застрахованим особам та іншим, які передбачені законодавством, також пенсії надаються громадянам, що досягли пенсійного віку, за вислугою років, інвалідності, через втрату годувальника [7, с. 15]. З даною точкою зору погоджуємося і ми. Ряд науковців визначаючи поняття пенсії, приділяють значну частину уваги саме до підстав її призначення і виплати: виплати, що здійснюються державою відповідно до певних обставин у житті людини, - настання певного віку, інвалідність, смерть годувальника [4, с. 255]. На нашу думку, вносити цю ознаку у поняття пенсії є в деякій мірі недоречно (хоча сказати, що неправильно теж не можна), з таких міркувань: а) перелік всіх підстав настання пенсійного забезпечення робить складнішим для сприйняття поняття пенсії, тобто така дефініція втрачає лаконічність; б) важко визначити пенсію в структурі інших різновидів соціального забезпечення.

Також пенсіям характерні централізованість, правового регулювання, виплати і призначення. Тобто, пенсійне забезпечення відрізняється, наприклад, від оплати праці відповідно до трудового

законодавства тим, що йому притаманна державно-адміністративна природа. Мається на увазі, що весь механізм пенсійного забезпечення регулюється безпосередньо через державу, її спеціальні органи. Також визначення «пенсія» вчені розглядають через диференційований підхід для кращого сприйняття та розуміння цієї дефініції. Таким чином, Ю. Васильєва розрізняє: а) пенсії державно пенсійного забезпечення; б) пенсії державно пенсійного страхування.

Вищевказані види проходять розмежування по таким критеріям: а) вони відрізняються джерелом фінансування (державне пенсійне страхування забезпечується за кошт Пенсійного фонду України, інші за кошт держбюджету); б) вони відрізняються категоріями осіб, які підлягають забезпеченню (пенсії з державного пенсійного забезпечення виплачуються тільки окремим особам, що мають законом встановлений строк державної або військової служби, також строк служби в правоохоронних структурах, особам, що постраждали від наслідків радіаційних впливів); в) вони відрізняються умовами призначення (береться до уваги страховий стаж чи відповідний строк служби); г) вони відрізняються розмірами пенсій (розмір пенсій може залежати від прожиткового мінімуму чи минулого заробітку пенсіонера) [8, с. 24].

Н. Б. Болотіна зазначає, що спеціальний соціальний захист розповсюджується на: а) осіб, на яких покладені функції пов'язані за державною діяльністю, протягом якої на таких громадян не розповсюджується обов'язкове державне соціальне страхування, але їм держава зобов'язується надавати підвищене соціальне забезпечення; б) осіб, що підлягають соціальному страхуванню, проте держава зобов'язується надавати їм підвищене соціальне забезпечення, держава може покласти такий обов'язок на інших суб'єктів [9, с. 367].

Законодавством України передбачається виплата таких пенсій: а) страхових пенсій; б) спеціальних пенсій.

В Україні спеціальні пенсії надаються у формі додатку до основної(страхової) пенсії, яку особи можуть мати через солідарну систему. Спеціальні пенсії поділяються на:

- а) спеціальні пенсії за віком;
- б) спеціальні пенсії по інвалідності;
- в) спеціальні пенсії пов'язані із втратою годувальника.

Відразу треба зазначити, що у структурі спеціальних пенсій, пенсія за віком також називається пенсією за вислугою років.

Законодавством встановлюється процедура обчислення спеціального стажу і різновиди діяльності, які потім можуть зараховуватися (після виходу на пенсію) до спеціального стажу. В окремих ситуаціях взаємно зараховуються періоди різних видів діяльності, що в подальшому дає право громадянам отримувати спеціальні пенсії. Так, наприклад, в стаж державної служби включається військова служба, трудова діяльність в органах місцевого самоврядування.

Як показує практика, в інших країнах особливе пенсійне забезпечення теж надається державними службовцями, парламентарями, іншими категоріями громадян як додаток до загальнообов'язкового державного страхування. Схоже положення мають працівники внутрішніх справ і військовослужбовці - в більшості країнах вони забезпечуються спеціальними пенсіями, також треба сказати, що поширюється тенденція ставлення до військовослужбовців, працівників внутрішніх справ як до державних службовців. Аргументуючи таке співставлення, зазначимо, що військовослужбовці та інші працівники внутрішніх органів на рівних умовах з іншими працівниками приймають участь в 1 та 2 рівнях, однак вони мають право на отримання додаткових пенсій, які надходять відповідно до спеціальних державних пенсійних планів, які забезпечуються урядом. Дещо інша ситуація складається з суддями. Щодо суддів зберігаються пенсійні програми, що являються відокремленими від загальнообов'язкового пенсійного страхування. Через це за час роботи на такій специфічній посаді пенсії за кошт загальнообов'язкового пенсійного страхування не виплачуються. Таким чином, підсумовуючи вище зазначене, пенсійне забезпечення для працівників внутрішніх справ, державних службовців, військовослужбовців в багатьох країнах має тенденцію збереження за ними спеціальних (додаткових) виплат.

Спеціальні пенсії передбачаються окремими актами законодавства, які встановлюють особливе правове положення осіб, які виконують суспільно важливі та державні функції, мають особливі заслуги, постраждали від наслідків екологічних і екологічних катастроф.

Розглянемо декілька визначень спеціального пенсійного забезпечення (спеціальних пенсій) різних науковців.

Спеціальне пенсійне забезпечення – це забезпечення, що проявляється в грошовій формі, виплачується певним категорія громадян безкоштовно за кошт відповідних фондів за їхню професійну діяльність, трудову діяльність або іншу суспільно корисну діяльність в минулому, яке являється

основним засобом для прожиття [10, с. 153].

Не можемо цілком погодитися із наступним:

По-перше, виплата спеціальних пенсій здійснюється не тільки за корисну діяльність в минулому, а й у теперішньому.

По-друге, ми вважаємо, що спеціальна пенсія не завжди є основним засобом для прожиття, але такі випадки зустрічаються не часто. Наприклад, якщо під час перебування на державній посаді у відповідних органах особа не мала права займатися підприємницькою діяльністю (зазвичай це заборонено законом – «несумісна діяльність»), то з виходом на пенсію така заборона на особу не поширюється. Виходячи з конкретної ситуації стає зрозумілим, що спеціальна пенсія не завжди є основним джерелом для прожиття.

Іншої думки щодо поняття спеціального пенсійного забезпечення В. А. Ачаркан. Автор вважає, що це фінансове утримання, яке надходить особливим групам осіб (суб'єктам спеціального пенсійного забезпечення), із відповідних фондів у разі непрацездатності особи (постійної, стійкої, за вислугою років та за віком), у випадку встановлення інвалідності особи; за працю в минулому або суспільно значиму діяльність та являється для них головним засобом існування [11, с. 68].

Щодо цієї дефініції ми не погоджуємось з наступними її частинами: а) такі пенсії можуть виплачуватись не тільки за корисну діяльність в минулому, а й в теперішньому; б) та спеціальні пенсії не завжди є головним засобом існування, паралельно можливе здійснення підприємницької діяльності. В такому випадку, ми вважаємо, називати спеціальні пенсії основним засобом існування являється як мінімум недоцільно.

Отже, розглянувши два визначення спеціального пенсійного забезпечення ми не погодилися з обома в однакових частинах. Розглянемо ще декілька визначень:

Як зазначає Б. Сташків, спеціальні пенсії – це грошова виплата, яка щомісячно надається спеціальній категорії фізичних осіб із фондів, які призначені для таких виплат, відповідно до умов та порядку, що передбачені спеціальним законодавством [12, с.272].

В цілому з цим визначенням ми погоджуємось, проте вважаємо за необхідне зробити одне уточнення, яке стосується джерел виплат спеціальних пенсій. Це уточнення також відноситься до визначень В. А. Ачаркан та М. Л. Захарової. Джерелом виплат спеціального пенсійного забезпечення є не тільки фонди (Пенсійний фонд України), такі пенсії можуть надходити з бюджетів. Наприклад, пенсії військовослужбовцям надходять з державного бюджету України, також за кошти, які бюджет виділяє для утримання певних державних структур. Проте існують моделі так званого «змішаного» фінансування спеціальних пенсій, тобто якась частина коштів може надходити з державного бюджету, а інша з спеціальних фондів [13].

На думку М. Бойко, спеціальні пенсії – це основний, наймасовіший елемент соціального забезпечення, основний засіб прожиття для осіб, які виходять на пенсію [14, с. 56]. Викликає сумніви частина щодо основного засобу для прожиття, наша думка з цього приводу викладена вище.

Резюмуючи вищевикладені визначення, ми виділили такі ознаки, які є спільними для всіх дефініцій: а) регулярність спеціальних пенсій (тобто процес виплат є регулярним); б) систематичність спеціального пенсійного забезпечення (спеціальні пенсії мають систематичний характер, тобто вони є постійними); в) періодичність спеціальних виплат; г) чітко визначені категорії осіб, які можуть бути суб'єктами спеціального пенсійного забезпечення. В деяких визначеннях вказано "особи" без уточнення щодо спеціальних груп суб'єктів. Ми вважаємо треба акцентувати увагу саме на тому, що суб'єктами спеціальних пенсій являються не всі громадяни України, коло таких суб'єктів є вичерпним і воно передбачається спеціальними законами; д) зовні спеціальне пенсійне забезпечення виражається у грошовій формі, проте може мати дещо інше вираження, наприклад у наданні певних послуг; е) спеціальні пенсії як і будь які інші мають індивідуальний характер, тобто їх отримує одна особа, яка відповідно до закону має на це право; є) грошові кошти виділяються з спеціально створених фондів (Пенсійний фонд України), державного бюджету, чи з обох – змішана система; ж) розмір спеціальної пенсії встановлюється для кожної особи в індивідуальному порядку; з) спеціальні пенсії виплачуються за умови пенсійного віку, набуття відповідного трудового стажу.

Як відомо, в процесі життя кожна людина перебуває в небезпеці перед настанням обставин, які можуть певним чином позначитися на стані її здоров'я та призвести до втрати заробітної плати, яке є основним джерелом засобів існування. До цих обставин відносять: старість, хвороба, втрата годувальника, інвалідність. Побороти їх самостійно в більшості випадків неможливо, тому що вони визначені соціально-економічними об'єктивними умовами, що тісно пов'язані з виробничою діяльністю та практично не залежать від волі конкретної людини. Проте вони прямо впливають на

стабільність суспільства, тому держава бере на себе відповідальність за їх настання та створює систему соціального забезпечення, та надає державі соціальні послуги та допомоги. І. М. Сирота вважає, що пенсія не є благодійною акцією чи дарунком держави. Пенсія є приватною власністю громадян, яка була зароблена працею та є правом громадян, яке згідно з 41 ст. Конституції України, охороняється законом. Пенсія має відповідати такому принципу: як працювала людина протягом трудової діяльності, стільки й одержала в старості [15, с. 144].

Ми підтримуємо точку зору, за якої пенсія вважається основним видом соціального забезпечення громадян у будь-якій державі, а її головне призначення матеріальної підтримки громадян в разі настання соціальних ризиків, як інвалідність, втрата годувальника чи старість тощо.

Розглядаючи спеціальне пенсійне забезпечення під призмою етимології, маємо таке визначення – це матеріальне забезпечення, що надходить з ПФУ (пенсійний фонд України), державного бюджету відповідно до правил, які встановлюються державою (спеціальним законодавством) особам, що досягли пенсійного віку [16, с. 74].

На нашу думку, спеціальне пенсійне забезпечення – це матеріальне забезпечення, що встановлюється державними органами, виражається у формі спеціальної пенсії чи соціальних послуг, надається особам, які досягли пенсійного віку, мають певний трудовий стаж, працювали на відповідній посаді, яка поєднується з функціями суспільного(соціального)значення, виконували соціально корисну діяльність в минулому чи виконують її по сьогоднішній день (в теперішньому), також у разі втрати працездатності чи годувальника за рахунок ПФУ (пенсійний фонд України), ФСС (фонду соціального страхування), Державного бюджету та таке забезпечення не завжди є головним засобом існування для осіб, яке мають право на його отримання.

Відповідно до вищевказаної дефініції ми виділили основні її ознаки: а) спеціальне пенсійне забезпечення – це вид матеріального забезпечення; б) спеціальне пенсійне забезпечення встановлюється державою (органами, які наділені такою компетенцією); в) спеціальне пенсійне забезпечення виражається у формі спеціальної пенсії чи у вигляді соціальних послуг; г) спеціальні пенсії надаються лише особам, які відповідають спеціальним критеріям: стаж, вік, посада ті інші; д) спеціальне пенсійне забезпечення фінансується за рахунок фондів (Пенсійний фонд України, Фонд соціального страхування) та Державного бюджету; е) спеціальне пенсійне забезпечення не завжди є головним засобом існування для осіб, які мають право на його отримання (мається на увазі зайняття науковою, підприємницькою, викладацькою діяльністю та іншими, які не мають обмеження щодо віку).

Правова природа спеціального пенсійного забезпечення полягає в тому, що ці пенсії передбачені не для всіх громадян України, а тільки для тих осіб, які виконують суспільно важливі функції. Можна сказати, що це своєрідна додаткова підтримка для таких категорій громадян. Таким чином, держава доводить справедливе, гуманне ставлення до державних службовців, науковців, ліквідаторів Чорнобильської катастрофи та багатьох інших.

На нашу думку, така підтримка з боку держави має позитивний, заохочувальний характер для громадян України і привертає інтерес до відповідних посад, за які передбачено спеціальні пенсії. Тобто, з'являється в деякій мірі якісна конкуренція. У держави є можливість відібрати «найкращих», які будуть старанно відноситися до своїх обов'язків (в аспекті спеціального пенсійного забезпечення щодо державних службовців), ми вважаємо це забезпечує загальний добробут населення.

На розвиток спеціального пенсійного забезпечення впливає ряд таких чинників як: а) стан економіки в країні (чим краще вона розвинена, тим ефективніше реалізуються спеціальні виплати, тим більшу частину суб'єктів можна забезпечити такими пенсіями); б) демографічні проблеми; в) інші соціальні проблеми.

Дані чинники діють у сукупності, їх розгляд допоможе дати загальну картину тенденцій розвитку спеціального пенсійного забезпечення та передумови створення абсолютно нової системи, яка б відповідала нинішньому етапу розвитку України.

Сьогодні в умовах трансформаційних перетворень в Україні важливого значення набуває соціальний аспект ринкових реформ. Еволюція спеціального пенсійного забезпечення є гарним віддзеркаленням розвитку держави як комплексного суспільного утворення, яка являє собою генезис економічних та соціальних відносин в Україні, в якій ще досі йде пенсійна реформа, яка вимагає поступового переходу від розподільчих до накопичувальних програм пенсійного страхування. Цей перехід базується на індивідуалізації пенсійних внесків, створенні умов довіри та поваги між різними поколіннями суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ожегов С.И. Словарь русского языка. Под ред. проф. Н.Ю. Шведовой.-14-е изд. стереотип - М.: Русский язык, 1983.- 816с.
2. Зайник А.Д. Правоотношения по пенсионному обеспечению. – М.:Издательствомоск. Ун-та, 1974. – 191с.
3. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.05 - трудове право та право соціального забезпечення. Сивак С.М. – Київський університет імені Тараса Шевченка, 1999 р.
4. Синчук С. Проблеми законодавчого закріплення поняття "пенсія". Львівський національний університет ім. І.Франка, 2005. – с. 251-256.
5. Астрахан Е.И. Трудовое право. Е.И. Астрахан. – Москва, 1967. – 280с.
6. Иванова Р.И. Правоотношения по социальному обеспечению в СССР.-М.:Юрид.лит. – 1986.- 176с.
7. Клемпарський М.М. Правове регулювання пенсійного забезпечення працівників органів внутрішніх справ Дис. на здоб. ступ. канд. юрид. Наук за спец.12.00.05-Х., 2004. -224с.
8. Васильева Ю. В. Основания для дифференцирования правового регулирования пенсионных правоотношений. Правоведение. - 1998. – №3 – С.24-30.
9. Болотіна Н.Б. Право соціального захисту: становлення і розвиток в Україні. -К.: Знання, 2005. – 381 с.
- 10.Радянське пенсійне право під редакцією М. Л. Захарова, Юридична літ., 1974.- 432с.
- 11.Ачаркан В. А. "Державні пенсії" Юрид. літ. – 1967. – 168с.
- 12.Сташків Б. І. "Теорія права соціального забезпечення ", В. І. Сташків. - К., 2005. - 405с.
- 13.Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 09.04.1992 року № 2262-12. Відомості Верховної Ради України. – 1992 р. – № 29. – ст. 399.
- 14.Бойко М.Д. Право соціального забезпечення України М.Д. Бойко - К .: Олан, 2004. - 312с.
- 15.Сирота И.М. Право соціального забезпечення в Україні. И.М. Сирота. – Х.: Оддисей, 2004. – с. 384.
- 16.Трудове право: Енциклопедичний словник, гол. ред. С.А. Іванов. - М. : Радянська енциклопедія. - 1979. - 118с.